

ХАЙНРИХ БЪОЛ ЧОВЕКЪТ С НОЖОВЕТЕ

Превод от немски: Венцеслав Константинов, —

chitanka.info

Юп държеше ножа за върха и небрежно го поклащаше. Беше дълъг, тънко наточен нож за хляб и се виждаше, че е остър. С внезапно движение той го хвърли високо над себе си, ножът се завъртя с бръмчене нагоре, подобно перка, лъскавото острие се замята като златна рибка в снопа последни слънчеви лъчи. Горе ножът се удари, изгуби вибрацията си и рязко полетя надолу — право към главата на Юп. Със светкавична бързина Юп постави на главата си едно дървено трупче, ножът звънко се заби в него и остана там да се люлее. Юп свали трупчето от главата си, освободи ножа и с нервно движение го запрати към вратата, където той остана да трепти известно време, преди да се успокои и падне на пода...

— Гадна история — каза Юп тихо. — Знам добре, че след като са дали парите си на касата, хората непременно искат да видят нещо, при което здравето или животът висят на косъм, също както в стария римски цирк, най-малкото искат да знаят, че е възможно да се пролее кръв, разбираш ли?

Вдигна ножа от земята и с рязък замах на цялата ръка го заби в горната напречна рамка на прозореца така, че стъклата звъннаха и едва не паднаха изпод ронещия се маджун. Това хвърляне — уверено и властно — ми напомни онези мрачни часове от миналото, когато Юп разхождаше джобното си ножче нагоре-надолу по гредите на бункера.

— Готов съм да направя всичко, само за да причиня гъдел на господата — продължи той. — Ако трябва, бих си отрязал и ушите, но, за съжаление, няма да се намери никой, който да ми ги залепи обратно; а без уши — по-добре да си бях останал в плен. Ела!

Той блъсна вратата и след като ме пусна да мина пред него, излязохме на стълбището. Останки от книжни тапети висяха по онези места, където лепилото е било повече и не е позволило да ги откъснат, за да запалят печката с тях. След това прекосихме някаква занемарена баня и се озовахме на нещо като тераса, чийто трошлив бетон беше обрасъл с мъх. Юп вдигна ръка.

— Разбира се, номерът оказва толкова по-силно въздействие, колкото по-нависоко излети ножът. Но горе ножът трябва да срещне някакво препятствие, където да изгуби вибрацията си и съвсем рязко да полети надолу — право към моя никому ненужен череп. Ето виж!

Той посочи железните подпори на някакъв порутен балкон, които стърчаха във въздуха над нас.

— Тук тренирах цяла година. Гледай внимателно.

Хвърли ножа нагоре, той се заиздига с чудна равномерност и настойчивост; струваше ми се, че се изкачва съвсем леко и без усилия, като птица. Удари се в една от подпорите, с главозамайваща скорост полетя надолу и се заби дълбоко в дървеното трупче. Самият удар бе навярно трудно поносим, но Юп дори не трепна. Ножът беше потънал на няколко сантиметра в дървото.

— Слушай, това е великолепно — извиках аз, — славна работа, и те сигурно ще го оценят! Та това е истински номер!

Юп равнодушно измъкна ножа от дървото, хвана го за дръжката и го вдигна.

— Оценяват го. Плащат ми по дванадесет марки на вечер, като ми разрешават между два по-големи номера да си поиграя с ножовете. Но моят номер е доста обикновен: един човек, един нож, едно дървено трупче, нали разбираш? Ако имах поне някоя разголена жена, на която ножовете да профучават на милиметър покрай носа! Тогава щяха да са във възторг. Ама ха намери ми такава жена де!

Той тръгна пред мен и ние се върнахме в стаята му. Юп внимателно постави ножа на масата, до него дървеното трупче, после потри ръце. След това седнахме на сандъка до печката и млъкнахме. Аз извадих от джоба си моя хляб и попитах:

— Мога ли да те поканя?

— О, с удоволствие, но първо да сваря кафе. А после ще дойдеш с мене и ще видиш как работя на сцената.

Той сложи дърва и постави тенджерата направо на огъня.

— Просто да се отчаеш — каза той, — имам чувството, че изглеждам прекалено сериозен, може би все още приличам на фелдфебел, а?

— Глупости, та ти никога не си бил фелдфебел. Усмиваш ли се, когато ти ръкопляскат?

— Разбира се. И се покланям.

— Не знам. Аз не бих могъл. Не бих могъл да се усмихвам сред гробища.

— Това е голяма грешка, именно сред гробища човек трябва да се усмихва.

— Не те разбирам.

— Та те съвсем не са умрели, разбираш ли, никой не е умрял!

— Това разбирам, но не го вярвам.

— Все още си подпоручик. Е да, разбира се, това не минава току-тъй. Но, бога ми, радвам се, когато мога да им доставя удоволствие. Те са напълно изгаснали и аз ги погъделичквам малко, а те ми плащат за това. Може би ще се намери някой, един-едничък, който, като се прибере вкъщи, ще си мисли за мене. „Тоя с ножовете, дявол да го вземе, не знае какво е страх, а мене все ме е страх, дявол да го вземе“ — ще си каже може би той, защото всички те постоянно се страхуват. Мъкнат страха със себе си като някаква тежка сянка, а пък аз се радвам, когато го забравят поне за миг и малко се посмеят. Това не е ли достатъчно, за да се усмихнеш?

Мълчах и слушах кипенето на водата. Юп наля в кафявото тенекиено канче, после пихме на смени и изядохме моя хляб. Вън започна тихо да се смрачава и стаята се изпълваше с нещо като приятно сиво мляко.

— Ти с какво се занимаваш впрочем? — попита Юп.

— С нищо... пробивам си път в живота.

— Тежка професия.

— Да, за този хляб трябваше да отбера и изчукам сто камъка. Наемен работник съм.

— Хм... искаш ли да видиш още един от моите фокуси? Понеже кимнах, той стана, запали лампата и отиде до стената, а там дръпна някаква приличаща на килим завеса. Върху червеникаво боядисаната стена личаха грубо нарисувани с въглен контури на мъж: на мястото, където би трябвало да е главата, стърчеше странна, приличаща на буца подутина — това навярно заместваше шапка. Като разгледах по-отблизо, видях, че фигурата е нарисувана върху умело замаскирана врата. С любопитство наблюдавах как Юп измъкна изпод мизерното си легло хубав кафяв куфар и го постави на масата. Преди да го отвори, той се приближи към мене и сложи отпреде ми четири угарки.

— Свий две тънички — каза той.

Промених мястото си, така че да мога да го гледам и същевременно да се възползвам по-добре от меката топлина, излъчваща се от печката. Докато развивах внимателно угарките, като за подложка използвах хартията от хляба, Юп щракна ключалката на куфара и измъкна оттам някакъв чудноват несесер; това беше един от онези общити с много джобове платнени несесери, в които нашите

майки обикновено пазеха приборите за ядене от чеиза си. Юп пъргаво развърза шнура, остави намотания вързоп да се разгъне върху масата и там се показаха дузина ножове с дървени дръжки, каквито по времето, когато нашите майки танцували валс, са наричали „ловен комплект“.

Разделих тютюна от угарките поравно върху двете хартийки и свих цигарите.

— Ето — казах аз.

— Ето — каза също Юп, а след това: — Благодаря.

После ми показа целия несесер.

— Това е единственото, което спасих от имуществото на родителите си. Всичко друго е изгоряло, затрупано, а каквото е останало — разграбено. Когато се върнах от плен, парцалив и жалък, не притежавах абсолютно нищо. Докато един ден ме намери една представителна възрастна дама, близка на моята майка, и ми предаде това красиво куфарче. Няколко дена преди да бъде убита от бомбите, майка ми го занесла у нея на по-сигурно място. Странно, нали? Така е, пред страха от гибелта хората се опитват да спасят най-ценните си вещи, но никога най-необходимите. И ето, аз вече притежавах поне съдържанието на този малък куфар: кафяво тенекиено канче, дванадесет вилици, дванадесет ножа и дванадесет лъжици, а също и големия нож за хляб. Лъжиците и вилиците продадох — една година живях от тях, — а с ножовете се упражнявах, с тринадесетте ножа. Сега внимавай...

Подадох му горящата хартия, с която бях запалил цигарата. Юп залепи цигарата на долната си устна, закрепил шнура на несесера към едно по-горно копче на якето си и пусна несесера да се разгъне по ръката му, така че той я покри като с някакво странно военно украшение. После с невероятна бързина започна да вади ножовете от несесера и преди още да съм разбрал как прави това, светкавично ги запокити и дванадесетте в човешкия силует на вратата — а той наподобяваше онези ужасни, олюляващи се фигури, които към края на войната ни пресрещаха от всички плакати и всички възможни кътчета като предвестници на гибел. Два ножа стърчаха в шапката, по два имаше над всяко рамо, а останалите бяха наредени по три покрай висящите отстрани ръце...

— Страхотен си! — извиках аз. — Нямах грешка! Това е истински номер, само още нещичко за аромат и... готово!

— Липсва само човекът, а още по-добре жената. Ах!

Той събра ножовете от вратата и внимателно ги нареди обратно в несесера.

— Никой не се наема. Жените са много страхливи, а мъжете много скъпи. Но разбирам, работата е опасна.

Отново със светкавична бързина той хвърли ножовете, но сега по такъв начин, че целият черен човек остана разделен в гениална симетрия на две половини. Тринадесетият голям нож, подобно смъртоносна стрела, стърчеше на мястото, където би трябвало да бъде сърцето.

Юп дръпна още веднъж от тънката завита хартийка, натъпкана с тютюн, и хвърли късичката угарка зад печката.

— Хайде — каза той, — трябва да тръгваме. Протегна глава към прозореца, измърмори нещо като „проклето време“ и после добави:

— Сега е осем без нещо, в осем и половина излизам на сцената.

Докато той прибираше ножовете в малкия кожен куфар, аз надникнах през прозореца. Под дъжда полуразрушените вили като че тихо ридаеха. Иззад високата, сякаш олюляваща се стена на тополите долиташе скърцането на трамвая. Обаче никъде не можах да открия часовник.

— Но как разбра колко е часът?

— По усет, това също е част от тренировките ми.

Погледнах го, без да разбирам нищо. Той ми помогна да се облека и след това навлече винтягата си. Моето рамо е малко повредено — не мога да си движа ръцете повече от определен ъгъл, но достатъчен, колкото да чукам камъни. Сложихме си шапките и излязохме в тъмния коридор. Зарадвах се, че сега поне чувам някакви гласове из къщата. Смях и приглушен говор.

— Ето тъй — каза Юп, докато слизахме — се помъчих да открия някои космически закони.

Остави куфара си на стълбищната площадка и протегна ръце встрани така, както на някои антични картини е изобразен Икар, готвещ се за полет. На съсредоточеното му лице се появи странен хладно-мечтателен израз, нещо полуналудничаво, полумагическо, нещо студено, което ме изплаши.

— Ето тъй — повтори той тихо, — просто прониквам в атмосферата и усещам как ръцете ми се удължават все повече и

повече, докато навлязат в пространство, където владеят други закони. Ръцете ми пробиват някакъв покров, а там горе властват странни вълшебни сили, които аз улавям, да, просто улавям, после изтръгвам техните закони, сграбчвам ги полукрадливо, полупохотливо и ги отнасям със себе си!

Ръцете му конвулсивно се свиха и той ги притегли към тялото си.
— Хайде — каза Юп и лицето му доби отново разсъдлив вид.

Последвах го замаян...

Навън ръмеше тих, хладен и упорит дъжд. Вдигнахме яките си и зъзнейки, потънахме в себе си. Мъглата на здрача се стелеше по улиците, но вече оцветена от синкавата сянка на нощта. Тук-там от приземията на разрушените вили мъждукаха мизерни светлилки, смазани от непосилната черна тежест на огромната пустош. Неусетно улицата премина в разкалян полски път. Сред запустелите градини отляво и отдясно в сгъстилия се мрак сякаш плуваха тъмни дъсчени бараки, наподобяващи заплашителни джонки в плиткото устие на някаква река. После прекосихме трамвайната линия, потопихме се в тесните шахти на предградието, където сред купищата смет и развалини бяха оцелели в мръсотията няколко къщи. Неочаквано излязохме на една много оживена улица. Човешкият поток ни повлече и след малко свихме в тъмната пресечка, където ярката реклама на „Седемте мелници“ се отразяваше в лъщящия асфалт.

Входът на вариетето беше пуст. Представлението беше започнало отдавна и през изтърканите червени завеси долиташе до нас неравният шум от тълпата.

Юп се засмя и посочи една снимка на рекламното табло: той, облечен в каубойски костюм, се мъдреше между две сладко усмихнати балерини, чиито гърди бяха обсипани с блестящи пайети. Отдолу имаше надпис: „Човекът с ножовете“.

— Хайде — каза Юп отново и преди да се опомня, ме дръпна в някакъв едва забележим, нисък вход.

Заизкачвахме се по тясна вита стълба, осветена едва-едва. Миризмата на пот и грим издаваше близостта на сцената. Неочаквано при една извивка на стълбите Юп се спря, остави куфара, сграбчи ме за раменете и тихо попита:

— Имаш ли смелост?

Толкова дълго бях очаквал този въпрос, че сега неговата внезапност ме изплаши. Сигурно не съм изглеждал много смел, когато казах:

— Смелостта на отчаянието.

— Това е истинската смелост — извика той със сподавен смях.

— Е?

Аз мълчах и изведнъж вълна от див кикот се плисна по тясното стълбище, изля се върху нас като мощен поток, толкова силен, че аз се изплаших и неволно потреперих зиморничаво.

— Страх ме е — казах тихо.

— Мене също. Нямах ли ми доверие?

— Имам ти, разбира се... но... е, хайде — казах дрезгаво, бутнах го да върви и добавих: — Всичко ми е безразлично.

Влязохме в тесен коридор, където отляво и отдясно бяха наредени много кабинни от шперплат. Някакви пъстри фигури сновяха край нас, а през една пролука на мизерно изглеждащите кулиси се виждаше сцената, на която клоунът отваряше огромната си уста. Отново ни заля дивият кикот на тълпата, но Юп ме дръпна зад една врата и заключи след себе си. Огледах се. Кабината беше съвсем тясна и почти гола. На стената висеше огледало, а на един самотен пирон беше окачен каубойският костюм на Юп. Върху разкривения стол се виждаше овехтяла колода карти за игра. Юп беше обзет от някаква нервна трескавост; свали от гърба ми мокрото палто, хвърли каубойския костюм на стола, окачи палтото ми на пирона, а след това и винтягата си. Отсреща, зад стената на кабината, върху една боядисана в червено дорийска колона видях електрически часовник, който показваше осем и двадесет и пет.

— Пет минути — мърмореше Юп, докато навличаше костюма си.

— Да направим ли репетиция?

В този миг някой потропа на вратата на кабината и извика: „Пригответе се!“

Юп закопча якето си и наложи шапката, тип „дивия запад“. Извиках с конвулсивен смях:

— Няма ли най-напред за проба да ексекутираш осъдения на смърт?

Юп грабна куфара и ме измъкна навън. Там някакъв плешив човек наблюдаваше последните манипулации на клоуна върху сцената. Юп му пошепна нещо на ухото, което аз не разбрах; мъжът уплашено вдигна очи, погледна ме, след това погледна Юп и поклати решително глава. Юп отново му пошепна нещо.

Всичко ми беше безразлично. Ако щат и жив да ме набучат на кол, рамото ми е повредено, изпушил съм една тънка цигара, утре за седемдесет и пет камъка ще получа три четвърти хляб. Да, но утре... Кулисите сякаш щяха да се срутят от аплодисменти. С уморено и разкривено лице клоунът се олюляваше и пристъпваше между кулисите към нас, спря се за няколко секунди навъсен, после се върна на сцената и се поклони с любезна усмивка. Оркестърът свиреше „туш“. Юп продължаваше да шепне нещо на ухото на плешивия мъж. Клоунът се връща три пъти и три пъти излиза обратно на сцената, като се покланяше с усмивка. После оркестърът засвири марш и Юп, грабнал куфарчето в ръка, с твърда стъпка се появи на сцената. Посрещнаха го вяли ръкопляскания. С уморени очи наблюдавах как Юп прикрепи картите на очевидно предварително приготвените гвоздеи и как след това надупчи всяка една от тях по средата с по един нож. Ръкоплясканията се оживиха, но само толкова. След това под тихото тремоло на барабана той изпълни номера с големия нож за хляб и дървеното трупче и въпреки всичкото си безразличие, почувствах, че номерът наистина е малко сух. Срещу мене от другата страна на сцената гледаха няколко леко облечени момичета... Неочаквано плешивият мъж ме сграбчи, повлече ме към сцената, поздрави Юп с тържествено движение на ръката и каза с престорен полицейски глас:

— Добър вечер, господин Боргалевски.

— Добър вечер, господин Ердменгер — каза Юп със същия тържествен тон.

— Ето, вода ви този конекрадец, този въшлив дрипльо, господин Боргалевски, за да го погъделичкате малко с чудесните си ножове, преди да го обесим... този дрипльо...

Намерих гласа му направо смешен, неумело подправен, като книжни цветя и евтин грим. Хвърлих поглед към зрителната зала и от този момент, изправен пред това трептящо, похотливо, горящо от нетърпение хилядоглаво чудовище, спотаено в мрака, сякаш готово за скок, аз окончателно претръпнах.

Всичко ми стана абсолютно безразлично, ярката светлина на прожекторите ме заслепяваше и в износения си костюм и разкривените обувки сигурно наистина съм приличал на конекрадец.

— О, дайте го насам, господин Ердменгер, бързо ще се справя с този мъжага.

— Чудесно, погрижете се за него и не пестете ножовете.

Юп ме улови за яката, докато господин Ердменгер, ухилен и с разкрасена походка, напусна сцената. Отнякъде хвърлиха въже и Юп ме привърза към основата на една дорийска колона, зад която изправи боядисана в синьо реквизитна врата. Усещах нещо като замайване от своето безразличие. Отдясно ме обливаше зловецият трептящ шум от настървената публика и аз разбрах, че Юп имаше право, когато говореше за нейната кръвожадност. Някаква похотливост изпълваше сладникаво миришещия блудкав въздух. С тремолото си, създаващо сантиментално напрежение, с мрачното си сладострастие оркестърът засилваше впечатлението на някаква зловецка трагикомедия, в която ще се пролее истинска кръв, предварително платена актьорска кръв... Гледах втренчено право пред себе си и вяло се отпуснах, тъй като здраво затегнатото въже наистина ме държеше. Оркестърът звучеше все по-тихо, докато Юп делово измъкваше ножовете от картите и ги прибираще обратно в несесера, при което ми хвърляше мелодраматично свирепи погледи. След като прибра и последния нож, той се обърна към публиката, гласът му също прозвуча неприятно подправен, когато каза:

— За вас, почитаеми господа, ще обкича с ножове този господин, но искам първо да се уверите, че не хвърлям тъпи ножове...

Измъкна от джоба си някаква връв и със зловецко спокойствие заизважда нож след нож от несесера, докосваше ги до връвта и така я нарязва на дванадесет парчета, като прибираще всеки нож обратно.

През цялото това време аз гледах някъде далеч над него, далеч над кулисите, далеч и над полуголите момичета, гледах, струваше ми се, в някакъв съвсем друг живот...

Напрежението в зрителната зала наелектризира въздуха. Юп се приближи до мен, привидно дозатегна въжето, при което ми прошепна с мек глас:

— Стой съвсем, ама съвсем неподвижен и ми имай доверие, мили мой...

Това протакане повиши напрежението почти до краен предел, сякаш всеки миг нещо щеше да избухне в празното пространство; обаче той внезапно протегна ръце встрани и те увиснаха като две тихо пърхащи птици, а по лицето му пробягна отново онзи израз на магическа концентрация, който така ме беше смаял на стълбището. С този магически жест той като че заклинаше зрителите. Стори ми се, че това е предупредителен знак за мене.

Върнах погледа си от безкрайната далечина и се взрях в Юп, който сега стоеше право насреща ми, тъй че очите ни бяха на една линия. После той вдигна ръка, насочи я бавно към несесера и аз отново разбрах, че това е знак за мене. Стоях неподвижен, съвсем неподвижен, после затворих очи...

То беше някакво прекрасно усещане, което продължи може би две, може би двадесет секунди, не знам точно. Докато слушах тихото съскане на ножовете и ме докосваше късата и остра въздушна струя, когато те се забиваха покрай мен в реквизитната врата, изпитвах чувството, че вървя по много тясна греда над някаква безкрайна пропаст. Вървя съвсем уверено и все пак усещам целия ужас от опасността. Обзема ме страх и същевременно пълната сигурност, че няма да се сгромолясам. Не броих ударите, но въпреки това отворих очи в момента, когато последният нож се заби във вратата до дясната ми ръка...

Бурните аплодисменти ме свестиха окончателно. Отворих широко очи и погледнах преbledнялото лице на Юп, който се втурна към мене и с треперещи ръце заразвързва въжето. После ме повлече към средата на сцената близо до рампата. Той се поклони и аз се поклоних. Сред засилващите се ръкопляскания Юп сочеше мене, а пък аз него; след това той ми се усмихна и аз му се усмихнах, после и двамата се поклонихме на публиката.

В кабината не промълвихме нито дума. Юп хвърли надупчената колода карти върху стола, свали ми палтото от пилона и ми помогна да го облека. След това окачи отново каубойския си костюм, облече винтягата си и двамата си сложихме шапките. Когато отворих вратата, срещу нас се втурна дребният плешив мъж и извика:

— Хонорарът ви е повишен на четиридесет марки!

Той връчи на Юп няколко банкноти и тогава аз разбрах, че сега Юп е мой шеф, и се усмихнах; той също ме погледна и се усмихна.

Юп ме улови за лакътя и един до друг слязохме по тясната, слабо осветена стълба, която миришеше на стар грим. Когато стигнахме до изхода, Юп каза с усмивка:

— А сега да си купим цигари и хляб...

Но едва час по-късно осъзнах, че вече имам някаква истинска професия; професия, при която е необходимо само да застана на сцената и малко да помечтая. За дванадесет или двадесет секунди. Бях човекът, по когото хвърлят ножове...

1950

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.